

A Regent-ház tragikus története

2013. július 30.

[A cikket Matthaidesz Konrád ujságíró ajánlására jelentettük meg.](#)

A XVII. század végétől gyakori volt a német szó Budán. 1686. szeptember 2-án a budai vár felszabadult a 145 éves török uralom alól. Az ár nagy volt: egyetlen lakható ház sem maradt a bevett várhegy területén.

A lakosság csaknem teljesen elpusztult, a túlélők fogságba kerültek. A városba és a szomszédos Óbudára a német fejedelemségek területéről toboroztak családokat, s jelentős kedvezményekben részesítették őket, annak fejében, hogy letelepedjenek. A mai Margit körút és Keleti Károly utca sarkán is takaros házacskát emelt az idetelepült szőlősgazda. Háza az idő múlásával egyre jobban eltörpült a körötte épülő világvárosi házak mellett. 1934-ben az ingatlan gazdát cserélt. Vágó Rezső vette meg a 173 négyszögölnyi saroktelket, hogy modern bérpalotát építsen rá.

1935-ben megkezdődött „a magyar főváros legmodernebb épületének” építése. A márciusi kapavágást követően az év novemberében már be is költözhetek a lakók. Pedig az épület újszerűsége különleges statikai előmunkálatokat követelt. Először 4-5 méternyi mély gödröt ástak, majd ennek födémszerkezetére emelték a hételeteres, 28,5 méternyi magas épületet. A 18 400 léghöbméterbe összesen 135 tonna anyagot – üveget, cementet, fát és téglát – építettek be. A munkálatok összköltsége 870 ezer pengő volt. Az exkluzív, a kor követelményeinek mindenben megfelelő bérházban a bérleti díj is többszöröse volt a budapesti átlagnak. A földszintjén a divatos Meinl-üzlet és a Regent kávéház várta vendégeit, innen ered a ház neve is. Az épület jó befektetésnek bizonyult, hiszen a bérletekből származó éves haszon az építési költség 10%-a volt. Akkoriban ez volt a magyar főváros egyik legszebb bérpalotája. Itt lakni társadalmi rangot jelentett. Az utcáról semmi sem látszott a ház pincéjéből, légaknákat biztosították a szellőzést.

Az 1935-ben épült ház homlokzata

Az átadást és a beköltözést követően békés évek következtek. A háború első időszaka sem érintette a környéket – egyetlen kivétel a Rózsadombot és a Városmajort érintő 1942-es szeptemberi szovjet bombázás volt. A Vörös Hadsereg gyűrűje 1944 karácsonyán zárult be a város körül, folyamatossá váltak a szovjet berepülések, egyre erősödött az ágyúdörej. Ahogy ekkor már mindenütt, a Regent-házban is légoltalmi parancsnok felügyelt, január 3-án az ő irányításával a lakók között felosztották a pincét. A legbiztonságosabbnak a Margit körút felőli oldalt tartották, mivel a támadást a hegyek felől várták. A házparancsnok több, emeleti lakásban üldözötteket mentett és látott el, ők nem jöttek le. A nemrég átadott épületről az a hír járta, hogy bombabiztos, ezért többen rokonaikat is befogadták, hogy együtt vésszeljék át az ostrom nehéz heteit. És tényleg: itt a legutolsó időig égett a villany, volt víz, és a központi fűtés minden lakásban kellemes meleget biztosított.

A frontvonal közeledése azonban azt is jelentette, hogy a civilek biztonsága egyre nagyobb veszélyben volt. A szovjet hadseregtüzérség „belőtte” a területet, Budának ez a része hadszíntérré vált: a lakók ekkor már szinte minden idejüket a pincében töltötték. A nyilasok razziáztak, 16 éves kortól a Radeckzy laktanyába vitték a férfiakat, a fiatalok a Vannay zászlóaljba, az idősebbek munkaszolgálatos egységbe kerültek. Később többen visszatértek.

A németek január 10-én a Statisztika-kertbe aknavetőket, lövegeket telepítettek. A Regent-ház előtt megálló teherautókról orosz foglyok mintegy 80 tonna robbanóanyagot helyeztek el a földszinti kávéház ekkor már kiürített helyiségeiben. A veszélyes robbanóanyagot német katonák őrizték, a falra pedig felírták: „Lefoglalva a Ferndelhalle páncélos hadosztály lőszerraktárának.”.

A Regent-ház lakói sokáig biztonságban érezték magukat. Először akkor ijedtek meg, amikor a közeli, Margit körút 37. előtt álló két üzemanyagot szállító gépkocsiból az egyiket találat érte, és az épület is lángba borult. A Regent-ház lakóinak küldöttsége ekkor felkereste a szintén a szomszédban (a 39-es számú házban lakó) tömbparancsnokot, hogy érje el a németeknél, hogy vigyék el a lőszert az épület földszintjéről. A nyugalmazott tábornok megpróbálta tolmácsolni a német parancsnoknak a lakók kérését. A korabeli visszaemlékezések szerint a fiatal és nyegle hadnagy éppen evett, amikor a tömbparancsnok felkereste. A német tiszt evés közben biztosította a tömbparancsnokot arról, hogy a lőszert átviteti a statisztika épületébe. A Keleti Károly utcai hivatali épületben ekkor egy magyar utászalakulat vette be magát, őrnagyuk fegyverekkel a háta mögött megakadályozta a lőszerek átvitelét.

A Regent-házat január 14-én bombatalálat érte, a Margit körüti része beomlott, de az alatta lévő pince továbbra is védelmet nyújtott az oda menekült civileknek. Ezt követően nyolcvan magyar katona érkezett, akik őrmesterük vezetésével helyet követeltek maguknak a pincéből kialakított óvóhelyen. A fegyver döntött, a civilek összehúzódtak, többségük az épület kazánházában helyezkedett el.

Ekkorra már az is kiderült, hogy nem vitték el a házból a lőszereket, ezért több lakó is úgy döntött, hogy otthagyja a pincét – volt, aki a Kapás utcában talált biztonságosabb bújóhelyet. Közben a hadianyag egyre csak gyarapodott az épületben: a repülőkről ledobott tartályokat is oda vitték, a németek az ejtőernyőiket is itt, a Meinel-üzlet helyiségében tárolták.

Egy német katona január 21-én a kapuügyeletesnek jelezte: szovjet berepülés történt, gyújtóbombákat, gyújtólapokat dobtak le. A magyarok kételkedtek, hiszen koromsötét volt, és repülőgépzúgást sem hallottak, de azért a környező házakat járőr kutatta át. Nem volt tűz sehol. A házban lakó orvosok megkezdték gyógyító körútjukat, később döböntek rá, hogy talán nem volt véletlen, hogy a kapu alatt mindig ott vesztegelő 2-3 német gépkocsiból egy sem állt a megszokott helyen.

A környéken élők másnap, 22-én hajnali negyed háromkor hihetetlen robbanásra ébredtek. A bátrabbak kimerészkedtek: -8 fokban az alászálló porban kísérteties látvány tárult a szemük elé. A Regent-ház helyén 6-8 méter magas romhalmaz állt, amelyből lángok csaptak fel, a szomszédos ház pincéjének fala is izzott. A szomszédos ház pincéjében menedéket találó 60 emberből 30 örökre ott maradt, a többiek a 41. számú ház pince falát megbontva menekültek el.

Az ostrom után a Regent-ház romjai körül falat húztak, 1948. március 22-én kezdték meg a törmelék elvitelét, ennek költsége 320 ezer forint volt. Összesen 11 066 tonna törmeléket vittek el, naponta 200 ember dolgozott az eltakarításon. A hasznosítható vasat a téren tárolták, és ott vigyáztak a 40 tonna megmaradt lőszerre is, amelynek jó részét a Háros-szigeten robbantották fel.

Az első két csontvázat május 4-én emelték ki. Az azonosítás leginkább a véletlenül túlhatott, hiszen a hó és az egyéb roncsolódás felismerhetetlenné tette a halottakat. Néhány ismertető jegy azonban maradt, ilyen volt

például a honvédségi ruhamaradvány vagy a nyilaskeresztes szalag. Azonosításra adott lehetőséget a lúdtalpbetétre írt név vagy a csontok mellett talált ridikül is. 1948. június 9-én érték el a pince belsejét, 10-én tizenöt, 14-én tizenhat emberi maradványt emeltek ki. Szó szerinti a kiemelés, hiszen a csontokat, azok maradványait iszapos massa lepte el. Június 24-én találtak rá az utolsó három maradványra.

Az áldozatok számát csak becsülni lehet. A ház lakói közül mintegy 160-180 fő volt a pincében, illetve ott tartózkodott körülbelül 60 magyar katona is. Arra nézve sincs pontos adat, hogy hány, a lakásokban menedéket kereső halt meg a robbanás következtében. A robbanás legkevesebb 240-250 emberéletet követelt a Regent és a szomszédos 43. számú épületben.

A ház felrobbanásának valódi okára soha nem derült fény. Nincs bizonyíték arra, hogy a németek tették, még akkor sem, ha nem állt a kapuban a mindig ott veszteglő teherautó, és akkor sem, ha az áldozatok között nem volt német katona.

A budapesti orvostudományi egyetemen ma is őriznek egy oldalfekvő helyzetű 10 centiméterre zsugorodott múmiát. A tetemet, amelyet a leomló földem nyomott össze, a mész konzerválta. Örök emlék ez a 68 évvel ezelőtti tragédiáról.

A Regent-ház polgári áldozatainak maradványait a Farkasréti temető 19/1-es parcellájába, közös sírba temették, síremléküket 1948-ban állították fel. Tíz éve minden februárban – társadalmi kezdeményezésre – a Nemzeti Kegyeleti Bizottság a Farkasréti temetőben lévő tömegsírnál emlékezést tart a civil áldozatok tiszteletére.